

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hodi sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopošilja do odpovedi. — Udje „Katol. tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta št. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta št. 5, vsprejema naročnine, inserate in reklamacije.

Za inserate se plačuje od enostopne petivrstice za enkrat 15 vin., za dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do torika opoldne. — Ne zaprte reklamacije so poštnine proste.

Rdeče farbarije.

Dunaj, 13. jan. 1914.

V torek v zgodnjem jutru je brzovav raznesel z Dunaja veselo vest, da je mešana komisija sklenila, da se bo po novem dohodninski davek začel plačevati šele od 1600 K dalje, ne pa od 1200 K, kakor je sedaj, ali kakor pravijo socialni demokrati: eksistenčni minimum se je zvišal na 1600 K. Eksistenčni minimum je popolnoma napačna beseda; ta pomenja tisto vrednost, ki se ne sme zarubiti, ne pa dohodkov, ki se od njih ne plačuje davek. Saj mora n. pr. kajzar, ki ima bajto vredno 300 kron plačati od nje; za vsak košček zemlje je davek; vsak obrtnik mora odrajtovati pridobinski davek, četudi daleč nima 1200 oziroma od zdaj dalje 1600 kron dohodkov.

Vesela je ta novica za delavce in sploh za tiste, kateri imajo kolikor toliko stalno plačo. V naši tobačni tovarni si bo marsikaka družina odskočila, ki so ji zdaj nakladali dohodninski davek. To, kar so na shodih naši delavci večkrat grajali, se je vsaj nekoliko izpremenilo. S kmetom je pa ta reč nekoliko drugačna. Popolnoma gotovo je namreč, da bo davčna oblast izkušala kmele, ki so dozdaj plačevali od 1200, oziroma 1400 kron dohodkov, pomakniti v dohodkih na 1600 K. Zato že danes opozarjamo na silno važnost letošnjih napovedb za kmečko in tudi obrtno ljudstvo. Prezreti tudi ne smemo, da zdaj izgubi precej oseb volivno pravico v drugem razredu pri občinskih volitvah in s tem v mestih pravico voliti v mestni skupini. No, to ne bo dotičnika ravno bolelo. Rajši pusti pač volivno pravico, kakor bi plačeval davek.

Ker izgubi država pri tem krog 5 milijonov letnih dohodkov, so se nekaj malega zvišale davčne postavke od 1.800 kron dalje in od 10.000 dalje se je od državne zbornice sklenjeni povišek zvišal za 3 odstotke. S tem se ta reč pokrije. Revnejši bodo torej pri novem davku razbremenjeni in bogatejši bodo še več plačevali, nego je bilo od vlade predloženo.

Kako pa je prišlo do tega? Znano je, da je državna zbornica z enim glasom večine sprejela slovenskega poslanca Rokarja predlog, naj se davek plačuje še-le od 1.600 kron dalje. Ni ga bilo poslanca, ki bi ne bil za to, toda vlada je izjavljala, da

tega na noben način ne sprejme, in da pa de finančni načrt, če se sprejme imenovani predlog. Seveda se je zdaj izkazalo, da vlada ni vedela, kako in kaj. Gosposka zbornica je sklep poslanske zbornice zavrgla in sklenila še nekaj drugih izprememb. Zakon je prišel nazaj in poslanci so zdaj z enim glasom večine sprejeli določbo, da se plačuje davek od 1200 K dalje, druge sklepe gosposke zbornice so pa odklonili. Gosposka zbornica je nato sklenila, da ostane pri svojem prejšnjem sklepu. Izvolila se je nato komisija, ki sta vanjo poslali vsaka zbornica po 26 članov. Poslanci vseh strank so se dogovorili, da ostanejo pri sklepih poslanske zbornice; vsi, tudi socialni demokrati so imeli trden sklep, da ne puste nobene izpremembe in so torej šli h komisiji s prepričanjem, da ostane 1200 K najnižja davčna stopnja. To je treba podčrtati, ker zdaj trobijo socialni demokrati, da so oni to dosegli. Ta trditve je gola demagogična laž. Noben socialni demokrat ni niti v sanjah mislil, da bo komisija prišla na 1600 K.

Ta misel je prišla od gospodov knezov in grofov v gosposki zbornici. Ti so z mogočno ponosnostjo predlagali izprva 1400 kron, kasneje 1600 K (zato se je posebno trudil bivši ministrski predsednik baron Beck) in izpadek 5 milijonov kron še ponosneje prevzeli večinoma na svoje rame, oziroma na rame bogatih slojev. To je bilo začudenje! Socialni demokrati so imeli pripravljene najostreje osebne napade na člane gosposke zbornice. Diamand je imel natančno izračunano, koliko dobi ta in oni od bonifikacij glede na špirit, a govor mu je ostal v žepu in nazadnje so socialni demokrati gospodo iz gosposke zbornice blagorivali in slavili. Ta gospoda je naredila sijajno potezo. Naenkrat je bila v ospredju in vroča zaušnica je zadela vlado in poslansko zbornico, češ, saj vi oboji nič ne znate, vam je treba vodstva in voditelji smo mi.

Poslanci, ki so vladi verjeli, da ne gre drugače, nego da se ostane pri 1200, so se naučili, da ti vladi ne gre vere, ker ne obvlada več svojega položaja, in četudi nehote blamira tiste, kateri so ž njo. Vlada je pa tudi dobila svoje. Pač se je ministrski predsednik nazadnje zahvaljeval, toda z besedami se otekle lice ne da odzdraviti. Zdravil se je z zagovarjanjem, ki je pa drugod že prišlo iz navade.

Gosposka zbornica je hotela pokazati, da ima svojo, neupogljivo voljo, da ima voditeljsko moč, in da se, če se ji zdi, postavi tudi v zvezo s socialno demokracijo. Obnem je pa hotela — saj en del je to naravnost nameraval — izpodmakniti stališče Stürgkuha. Gotovo je vse to znamenje življenja in moči; državni zbor se je izkazal kot životvoren organizem, ki mu manjka samo spretnih rok; glede na sedanjo vlado se je pa jasno izprčalo, da velikih nalog, ki čakajo na nju ne rešev, ne bo izpeljala. Treba bo izpremembe in ta bo tudi prišla. Ali jo bo izpeljal Stürgkh, ali kdo drugi, tega danes nihče ne ve. O Stürgkuh tudi tega ne vemo, ali umeva razmere, kakršne so, ali ne; samo to mu brez ovinkov radi priznamo, da se politične smrti ne boji in da bo znal častno zatisniti ministrsko-predsedniške oči.

Boj med poslansko in gosposko zbornico.

Dunaj, 18. jan. 1914.

Večina poslanske zbornice je v petek večer sklenila, da ne sprejme nespremenjenega predloga skupne komisije, temuč da vložijo spreminjalni predlog. To se je zgodilo v sobotni seji. Hrvatsko-slovenski klub se je v tej točki pridružil večini.

Bistvo spora med gosposko in poslansko zbornico obstoji v sledečem:

Novi zakon o osebnih dohodkih naj močnejše obremeni bogatejše sloje. Zato je predlagala poslanska zbornica, naj se čisti dohodki od 10.000 K dalje močnejše obdavčijo kakor doslej.

Gosposka zbornica pa zahteva, da se novo višje obdavčenje začne že pri dohodkih od 1800 K dalje, češ, to je zanjo načelo, od katerega ne odneha.

Po tem načelu bi pa prišli že srednji, deloma tudi mali kmetje, mali obrtniki, mali nastavljenici itd. v višji davek.

Zato je sklenila večina poslanske zbornice, da tega načela nikakor ne sprejme, temuč da ima ostati v bistvu pri prvotnem sklepu poslanske zbornice — da imajo tedaj novo breme, ki bo služilo zgolj za zboljšanje uradnih plač, nositi izključno le tisti, ki imajo nad 10.000 K letnega čistega dohodka.

Tej večini pripadajo vse stranke, izvzemši socialnodemokrate, češke agrarce, češke radikalce in češke svobodomislece.

Označeni predlog večine se je, kakor rečeno, vložil v soboto. Predlagatelj so vsi načelniki omenjene večine, na prvem mestu načelnik Hrvatsko-slovenskega kluba dr. Šusteršič.

Čudno vlogo igrajo v tej stvari socialnodemokrati. Ti ljudski zastopniki kar besnijo za zvišanje davka na dohodek od 1800 K dalje! In zakaj? Iz edinega vzroka, ker bi se na ta način pomaknilo kakih 15 tisoč socialnodemokratičnih volilcev na Dunaju iz četrtega v tretji volilni razred in bi potem po mnenju socialnih demokratov bilo lažje mogoče, omajati krščansko večino v dunajskem mestnem občinskem svetu. To je tudi vzrok, zakaj da židovsko časopisje po večini drži zoper poslansko zbornico in vleče z gosposko zbornico in socialisti. Poleg tega se boje bogati židje za svojo mošnjo.

Slika je sedaj sledeča:

Na eni strani kapitalisti, bogati židje, socialni demokrati in — gosposka zbornica; na drugi strani nesocialistična večina poslanske zbornice.

Tretji faktor pa tvorijo češki agrarci, ki celo reč obstruirajo — pa ne radi stvarci, temuč iz čisto političnih vzrokov. Mislijo namreč, da s to obstrukcijo vržejo sedanjo vlado.

Kako se stvar razvije naprej? Če pride do glasovanja, bo v poslanski zbornici z veliko večino sprejet predlog poslancev dr. Šusteršiča in tovarišev. Nato ima besedo zoper gosposka zbornica.

Če bi pa češki agrarci vztrajali pri obstrukciji, se državni zbor ta teden zaključil in novi zakon o osebnih dohodkih izvede po § 14.

Da bi pa vlada odstopila vsled obstrukcije čeških agrarcev, se v krogih poslanske zbornice ne smatra kot zelo verjetno.

Čudno je pa na vsak način, v kakšno družbo je zašla gosposka zbornica: Delajo se dovpti o zvezi članov gosposke zbornice s socialnimi demokrati in obstrukcionisti.

Ljudska izobrazba na jugu.

Ljudsko štetje leta 1910 je zlasti glede na število onih, ki znajo brati in pisati, oziroma ne znajo, jako zanimivo. Če se omejimo na dežele, ki nas najbolj zanimljejo, to je na Kranjsko, Trst, Goriško, Istro in Dalmacijo, dobimo sledečo sliko:

LISTEK.

Vprašanje.

(Iz cikla Sibirske povesti.)

Napisal L. Knud Fredrik. — Poslovenil Jaklič.

Ko je Ivan Meredič premeril štiri korake dolgo razdaljo od okna do vrat že tisočkrat, se je vstopil pred vrata in pritisnil uho na ključavnico.

Glasno in težko, kakor bi hoteli vzbuditi celo poslopje, so odmevali enakomerni koraki stražarja po hodnikih, in to je Ivan Meredič čim dalje bolj jezilo. Kako je on čutil te samozavestne, ropotajoče korake, ki o tolkli težko podkovani po kamnitih ploščah, kakor bi oni vladali vesoljno Rusijo.

Koraki so se bližali njegovi celici. Te korake je posebno dobro poznal; bili so rdečelasega Vasilija Persenobova, kateri je vedno zelo pazljivo gledal nanj. Ko bi mogel temu širokoustnemu tepcu zaviti vrag, to bi bila slast.

Toda Ivan Meredič je bil premoder, da bi izdal svoje misli. Odkar so mu v Polonskem raztrgali hrbet s knuto, ker je bil ječarju zagnal v glavo lonec smrdeče godle, od takrat ni ne z besedo, ne z obrazom izdal svoje misli in kaj občuti.

Sedaj so se Persenobovi koraki ustavili pred njegovimi vratmi. Ivan Meredič je dobro vedel, kaj bo sledilo in naglo se je vlečel na ozko trdo pričo. In že je zaraž-

lalo okno v vratih in rdečelas Vasilij je pomolil svojo glavo skozi.

Ivan Meredič je zaprl oči, ker ni hotel z njimi izdati jeze in srdu, ki se je podil po njegovih možganih.

»Zakaj že spiš, Ivan Meredič?« se je oglašil Vasilij Persenobov tiho in pridušeno.

»Stopi semkaj«, je nadaljeval, ko je Ivan Meredič začudeno odprl oči, »nekaj ti povem. Stopi no semkaj! ... Ali morda poznaš?«

In zarepetal je ime tako tiho, da ga Ivan Meredič pri najboljši volji ni mogel umeti. Ivan Meredič je ostal miren na ležišču in se delal, kakor bi Vasilijevih besedi sploh ne umel. Vedel je dobro, da je kaznjencem pod smrtno kaznijo prepovedano se pogovarjati s čuvaji; in čul je bil krik, kateremu je sledil strel, ker je stari kmet Petrov neprestano nagovarjal stražnika. In poleg tega rdečelasemu Vasiliju ni mnogo zaupal. Zato je bilo boljše.

»Stopi no vendar!« je priganjal Vasilij Persenobov, »nimaš dosti časa, ker moram dalje.«

Koraki so se čuli po hodniku. Bil je poročnik Nikolaj Gregorovič. Predno je mogel Vasilij Persenobov zapreti okno, je že prihajal poročnik izza vogala. Stopal je naglo. Vasilij Persenobov je zaprl okno in pozdravil.

»Kaj je pes govoril?« je vprašal častnik in pristavil je potihem: »Se ti zopet ni posrečilo ga napeljati k pogovoru?«

Njegove oči so se zapile v stražnikov obraz. Vasilij Persenobov je molčal, težko je bilo uganiti, ali iz zadreg ali iz premisleka.

»Govoril ali še celo razsajal, tega ne; samo enkrat sem pogledal!« je naglo javil častnik, da je jetnik čul v celici, in potihem je pristavil: »Še vedno je nezaupljiv.«

»Je že dobro«, je dejal na glas Nikolaj Gregorovič, a potihem je pristavil: »Tepec si, Vasilij! Zvedeti moram, če je ta Ivan Meredič kdaj poznal neko Olgo Meredič. Umeješ?! Potrudi se!«

S tem se je obrnil in odšel s hitrimi koraki v svojo sobo, ki je ležala na koncu hodnika.

Medtem ko je Nikolaj Gregorovič skrbno privlekel izpod postelje železno skrinjico, potem ko je skrbno zaklenil vrata, zagrnil okna, je pričel brskati in pregledati stare obledele papirje, je stopal Vasilij Persenobov z odmevajočimi koraki po dolgem hodniku in si ubijal svoje možgane z mislimi.

»Kaj je hotel častnik od njega? Zakaj je hotel zvedeti, če ta Ivan Meredič pozna neko Olgo Meredič, in kdo je ta Olga Meredič. In če je stvar dobra ali slaba, ki jo namerava Nikolaj Gregorovič s tem Ivanom Meredičem?«

In ni si mogel podati jasnega odgovora in vedno bolj čutil, da ima Nikolaj Gregorovič drugačne misli od njega. In odločil se je storiti, kar se mu bo zapovedalo.

Zopet se je bližal Meredičevi celici in šumno je odprl okno.

Z ostrim očesom je pazil Ivan Meredič na vsako stražnikovo kretnjo, in ko je prvič dospel na konec dolgega hodnika, je naglo potegnil izpod prične precej dolgo vrvi in jo položil na tla. Segala je trikrat od okna do vrat, in nazadnje od okna do

In ko je Vasilij dospel drugič na konec hodnika, je stopil Ivan Meredič k oknu in z lahkoto potegnil dvoje železnih palic iz okna in ju zopet pritrdil.

In ko je Vasilij Persenobov pogledal drugič skozi okno, je Ivan Meredič že ležal na prični in oči imel trdno zaprte; ker pasesel se je na svojem zmagoslavju, in kmalu bo svoboden in nočna tema ga bo sprejela v svojo zaščito; in že je padal mrak v njegovo celico.

»Ivan Meredič, je že proč«, je pričel Vasilij Persenobov. »Čuj me vendar, in stopi no semkaj, ker samo ti smeš slišati.«

Ivan Meredič pa ni odprl oči in še ganil se ni. Vasilija Persenobova je skrbelo; ni vedel, kako naj izvrši dano povelje, če ne bo trdovratni jetnik pričel govoriti.

»Ti stari osel«, je začel kričati. »Tepec, tepec vseh tepcev! Ali meniš, da te bom požrl? S teboj moram govoriti. Ali ne razumeš tega? Lump ti, cigani!«

Ves razburjen je naenkrat obmolknil, ker se je domislil, da je preglasno kričal. Udaril je s kopitom ob tla, da je glasno zaropotalo in z roko si je obrisal potne srago s čela.

Ivan Meredič se ni ganil; tiho in nepremično je ležal na prični, samo včasih je oprezno pogledal, in to zaničljivo, na razburjenega Vasilija Persenobova; a izdati se ni hotel, da je čul stražnikove besede.

S tem itak kmalu ne bo govoril več. Vasilij Persenobov je zaloputnil z oknom in pustil Ivana Merediča samega v njegovih mislih. Premišljal je.

Torej bom moral pričeti drugače. Ko-